

Тетяна ПАВЛОВСЬКА
Михайло КОЦЬ
Юлія МАТЯЩУК
(Луцьк, Україна)

**АВТОШКОЛИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ
ТА СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

This paper analyzes the geographical distribution of driving schools in the Volyn region and the directions of their training, the age and gender structure of the student audience and the trends of their changes over time, as well as the spectrum of motivating and limiting factors of learning driving skills. During the research, it was found that 47 accredited driving schools are concentrated in the Volyn region. Most of them are concentrated in the regional center and in the cities of Kovel and Volodymyr. Most of them offer services for driving training for transport services of categories A1, A, B and C, retraining for categories BE, C1 and/or C, D1 and/or D, C1E and/or CE, D1E.

In the Volyn region, 20,000 to 45,000 people receive a driver's license for the first time during the calendar year. Over the last ten years (2013–2023), a significant increase in the number of such persons and the share of women among them has been observed (2013 – 48%, 2018 – 54%, 2023 – 79%). For the majority of driving school students aged 18-25 years, the time interval from the moment of realizing the desire to drive a car to the moment of enrollment in a driving school is several months. For older driving school students, this time period is 10, 20 or more years. Respondents name the following as the main reasons for delaying the start of studying at a driving school: personal financial instability; denial (or prohibition) of mastering driving skills by family members; lack of time due to high employment or inconvenient work schedule, studying in higher education institutions; personal fears and self-doubt, laziness; lack of own car; experience of participation in road accidents; pregnancy, care for a minor child (children). Among the factors that encouraged enrollment in a driving school, the interviewees, first of all, indicated: the need for self-development and self-affirmation; the need for driving skills in the organization of care for minor children or sick relatives; the need for driving skills related to professional activity; the presence of an idle (little-used) car in the family; living outside the city or inconvenient commute to work or educational institutions; war (need for mobility in emergency situations, movement for volunteer purposes); the desire to increase the comfort of one's life, work productivity, time efficiency, personal image. Driving school students receive the greatest psycho-emotional support in learning driving skills from their parents, loved ones and friends.

Key words: driver's license, driver, driving school, vehicle categories, Volyn region.

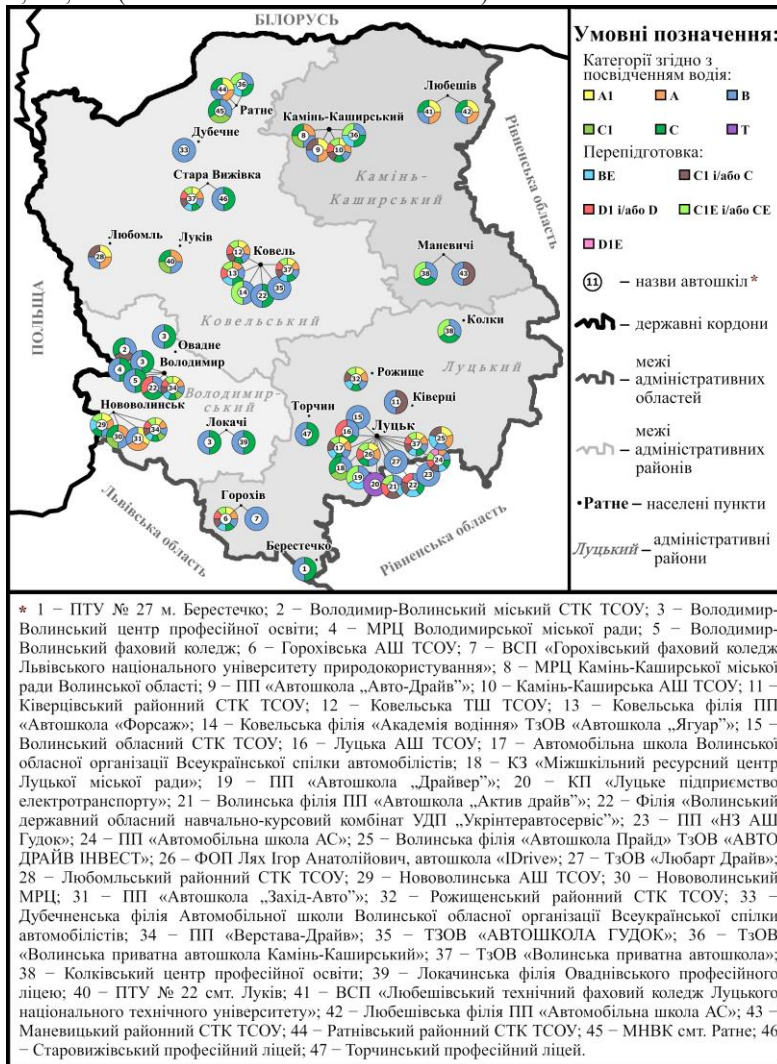
Автошкола (автомобільна школа) – це навчальний заклад спеціальної освіти, призначений для підготовки водіїв. «Особа, яка бажає отримати право на керування транспортними засобами відповідної категорії чи типу, зобов'язана пройти медичний огляд, відповідну підготовку в акредитованому закладі або самостійно опанувати зміст теоретичного модуля типової навчальної програми з урахуванням категорій транспортних засобів та пройти відповідну підготовку з практичного керування в акредитованому закладі або перепідготовку відповідно до типової навчальної програми, успішно скласти теоретичний і практичний іспити. Порядок підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів визначається Кабінетом Міністрів України» [10; 11; 20].

Алгоритм дій для отримання посвідчення водія, роз'яснення щодо категорій транспортних засобів, інтерактивна карта автошкіл України, онлайн-тренажер для перевірки знань ПДР, інформація про складання практичних іспитів, відомості про спеціалістів закладів із підготовки водіїв тощо детально описані на сайті Регіонального сервісного центру ГСЦ МВС у Волинській області та Головному сервісному центрі МВС [5; 22]. У наукових публікаціях знаходимо результати досліджень психофізіологічних якостей, необхідних для формування водійських навичок та надійності водія, емоційних характеристик трудової діяльності водія, впливу віку, часу доби, дорожніх заторів на функціональний стан водія, емоційного напруження в психологічній діяльності водія тощо. Серед авторів зазначеної тематики Г. Бабаєв, Д. Бурко, Ю. Ветушка, В. Гайдукевич, А. Галкін, Н. Гюлев, В. Доля, А. Жукова, В. Зозулевський, С. Клименко, О. Лобашов, С. Осташевський, О. Потійчук, О. Прасоленко, О. Святець, М. Склярів, А. Старий І. Толмачов, М. Хворост [1; 3; 4; 6–8; 21; 24–26]. Про психологічні особливості підготовки майбутнього водія, взаємозв'язок його емоційних станів з набуттям навичок водіння є інформація у публікаціях Н. Вишневської, В. Гайдукевича, Н. Гюлева, М. Коця, Ю. Крутенка, В. Лопаткіної, Т. Павловської, О. Савченка, В. Чернишова, Taylor [2; 4; 15; 17–19; 23; 27]. Питання про гендерну й вікову структуру учнів автошкіл, сучасні мотиваційні й лімітуючі чинники освоєння навичок водіння залишаються відкритими.

Метою нашого дослідження є вивчення географічного поширення автошкіл Волинської області та напрямів їх підготовки, вікової та гендерної структури студентської аудиторії та тенденцій їхніх змін у часі, а також мотивуючих і лімітуючих чинників навчання водійським навичкам.

У Волинській області станом на 1 липня 2024 р. акредитовано 47 автошкіл (деякі з них мають кілька філій у різних населених пунктах регіону та за його межами) (рис. 1). На категорію транспортних засобів А1 готують у 19-ти автошколах області, на категорію А – у 24, В – всі автошколи, окрім КП «Луцьке підприємство електротранспорту», яке готує водіїв транспортних засобів категорії Т, С – 41, С1 – 7. Більшість із них здійснюють пере-

підготовку на категорії BE, C1 і/або C, D1 і/або D, C1E і/або CE, D1E. Крім того, деякі автошколи пропонують 20-годинні курси навчання з практично-го керування транспортними засобами категорій A1, A, B1, B, C1, C, D1 (ПП «ВЕРСТАВА-ДРАЙВ»), A1, A, B (ПП «Автошкола «Драйвер»), A1, A, B1, B, C1, D1 (ПП «Автомобільна школа АС»).

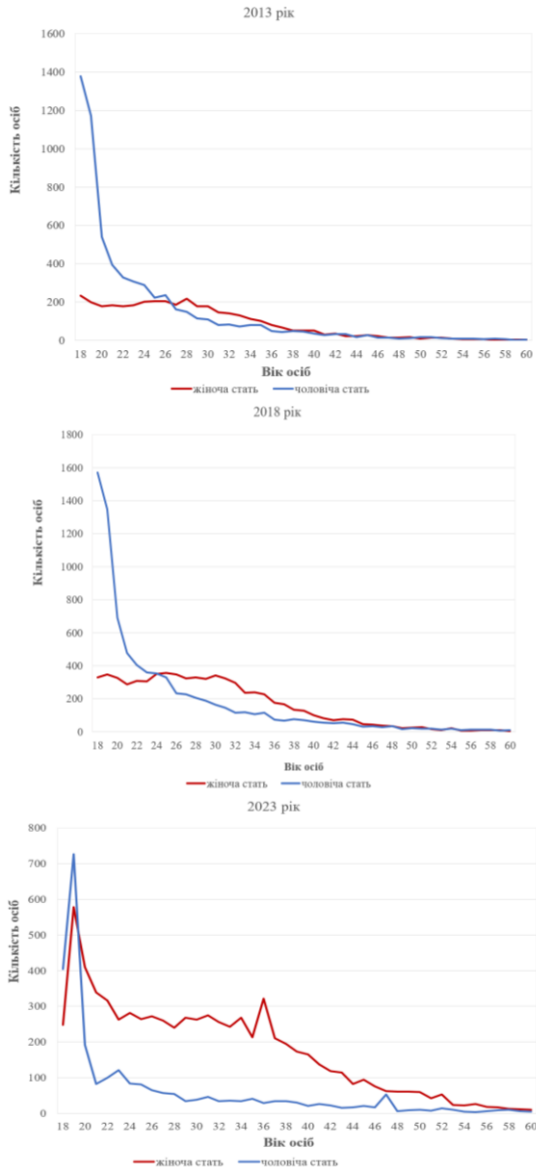
Рис. 1. Просторовий розподіл автошкіл Волинської області та їх структура за напрямками підготовки (побудовано авторами за даними Регіонального сервісного центру ГСЦ МВС у Волинській області (філія ГСЦ МВС))

Упродовж останніх десяти років (2013–2023 р.) простежується суттєве зростання кількості осіб, які навчалися в автошколах і вперше отримали посвідчення водія у Волинській області (рис. 2). Лінійний тренд є статистично значущим (виконується умова $2\sigma_r < R$) [12, 42]. Особи, які отримують посвідчення водія вперше, становлять зазвичай 2–4 % чисельності населення області.

Рис. 2. Динаміка кількості осіб у Волинській області, які вперше отримали посвідчення водія (побудовано авторами за даними Регіонального сервісного центру ГСЦ МВС у Волинській області (філія ГСЦ МВС))

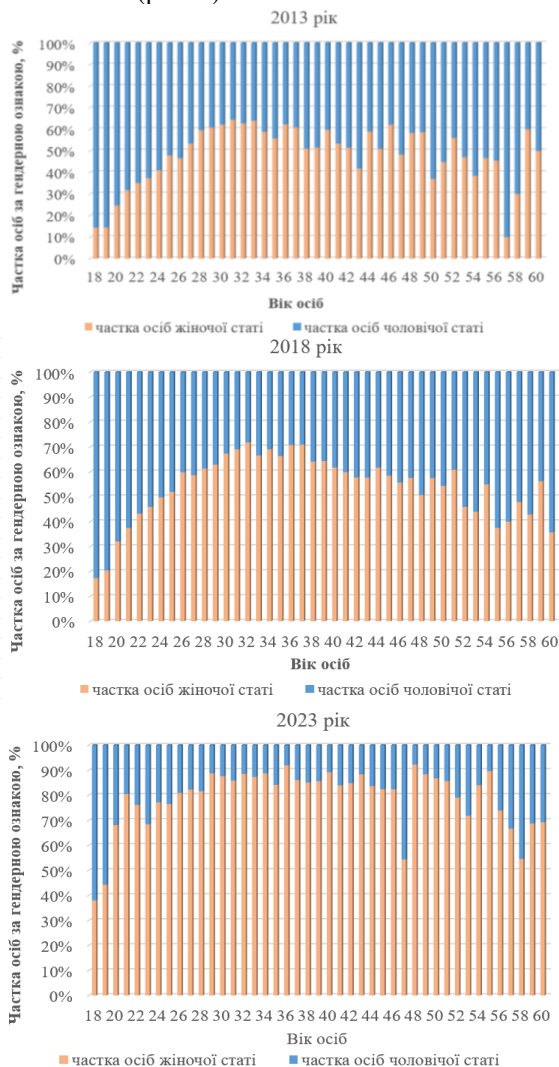
З рис. 3 видно, що найбільша кількість чоловіків здобуває посвідчення водія переважно у віці 18–19 рр. У 2013 р. кількість жінок, які отримали водійське посвідчення у віці 25–40 років була більшою, ніж чоловіків цього віку. У 2018 р. кількісна перевага жінок над чоловіками триває уже до п'ятидесятирічного віку. У 2023 р. чоловіки кількісно переважають над жінками лише у віці 18-ти і 19-ти років. Для ілюстрації співвідношення між особами чоловічої та жіночої статі, які вперше отримали посвідчення водія, ми створили діаграму за відносними показниками (рис. 4). У цілому в 2013 р. частка жінок у віці 18–60 років від усіх осіб, які вперше отримали водійське посвідчення, становила 48 %, а чоловіків – 52 %. У 2018 р. це співвідношення уже було на користь жінок – відповідно 54 % і 46 %, а в 2023 р. безумовно домінантним: жінок – 79 %, чоловіків – 21 %.

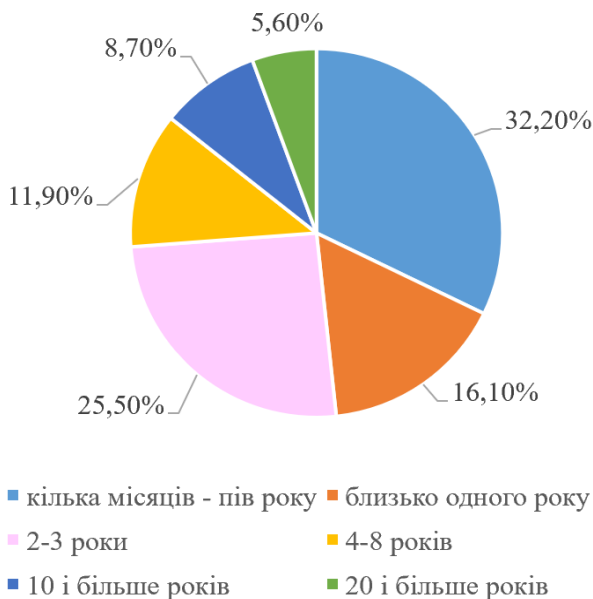
Рис. 3. Динаміка кількості осіб за гендерною та віковою ознаками в різні часові зрізи (2013, 2018, 2023 рр.) (побудовано авторами за даними Регіонального сервісного центру ГСЦ МВС у Волинській області (філія ГСЦ МВС))

З листопада 2023 р. і до травня 2024 р. нами було здійснено анкетування учнів автошкіл міста Луцька. Переважна більшість із них зауважила, що від виникнення у них думки про освоєння водійських навичок до запису в ав-

тошколу пройшло лише кілька місяців. Зазвичай, такими були особи у віці 18–25 років. Четверта частина опитаних зволікала з початком занять 2–3 роки. Для деяких учнів автошкіл, особливо у віці 40 і більше років, шлях від виникнення мрії про водіння автомобіля до наміру навчатися в автошколі складав 20 років і більше (рис. 5).

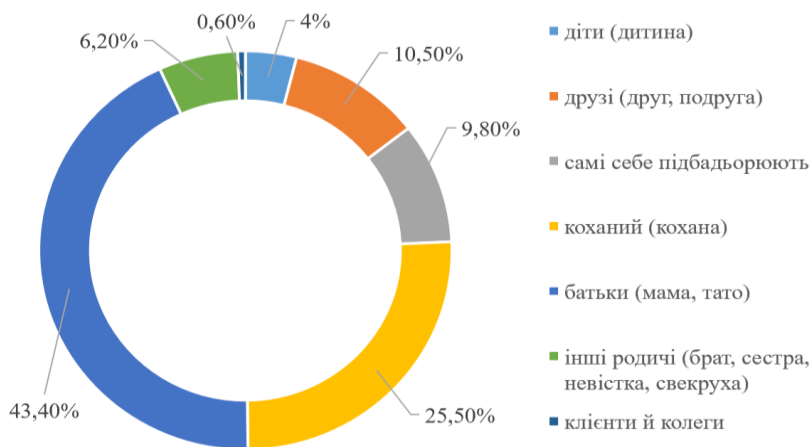
Рис. 4. Динаміка часток осіб за гендерною та віковою ознаками в різні часові зрізи (2013, 2018, 2023 рр.)
(побудовано авторами за даними Регіонального сервісного центру ГСЦ МВС у Волинській області (філія ГСЦ МВС))

Рис. 5. Розподіл респондентів за періодами часу від моменту виникнення у них бажання керувати транспортним засобом до запису в автошколу

Головними причинами зволікання з початком навчання в автошколі респонденти назвали: нестачу фінансів (фінансову нестабільність); заперечення (або заборону) освоєння водійських навичок з боку рідних; дефіцит часу через високу зайнятість або незручний графік роботи, навчання у закладах вищої освіти; особисті страхи й невпевненість у собі; відсутність власного автомобіля; лінь, відсутність мотивації; війну в країні; досвід участі в ДТП; перебування за кордоном; вагітність, догляд за малолітньою дитиною (дітьми); негативний досвід першої спроби в освоєнні навичок водіння транспортного засобу; відсутність автошколи з високою якістю освітніх послуг у попередньому місці проживання. З-поміж чинників, які спонукали до запису в автошколу, опитані вказали: необхідність саморозвитку й самоствердження; потребу водійських навичок в оптимізації догляду за малолітніми дітьми чи хворими родичами; цікавість до нового; захоплення транспортними засобами та водінням; потребу в навичках водіння, пов'язану із професійною діяльністю; наявність незадіяного (малозадіяного) авто в сім'ї; мобілізацію чоловіків у лави ЗСУ і необхідність забезпечувати мобільність та безпеку сім'ї представницям жіночої статі; проживання за містом або незручний доїзд до роботи чи освітніх закладів; війна (потреба мобільності в екстрених

ситуаціях, пересування для волонтерських цілей); бажання підвищити комфорт свого життя, продуктивність праці, ефективність використання часу, особистий імідж; уміння друзів, родичів керувати транспортним засобом; бажання подорожувати незалежно від графіків рейсових транспортних засобів; фінансова доступність авто; карантинні обмеження в пересуванні громадським транспортом під час пандемії Covid-19; потреба у віддалених поїздках приватного характеру; подарунок автомобіля чи сертифікату на навчання в автошколі. За підсумками анкетування найбільшу психоемоційну підтримку в освоєнні навичок водіння учні автошкіл отримують від своїх батьків, коханих, друзів, дітей, інших родичів, а також клієнтів чи колег. Деякі не сподіваються на підтримку ззовні й підбадьорюють себе самі (рис. 6).

Рис. 6. Структура надавачів психоемоційної підтримки учням автошкіл

Висновки. У процесі дослідження ми з'ясували, що у Волинській області зосереджено навчальні заклади 47 акредитованих автошкіл. Найбільше їх сконцентровано в обласному центрі та в містах Ковель і Володимир. Більшість із них пропонують послуги з навчання водіння транспортних послуг категорій А1, А, В і С, перепідготовку на категорії ВЕ, С1 і/або С, D1 і/або D, С1Е і/або СЕ, D1Е. У Волинській області упродовж календарного року вперше отримують водійське посвідчення від 20000 до 45000 осіб. Упродовж останніх десяти років (2013–2023 р.) простежується суттєве зростання кількості таких осіб і частки жінок серед них (2013 р. – 48 %, 2018 р. – 54 %, 2023 р. – 79 %). Таке гендерне співвідношення зумовлене, насамперед, воєнним станом в країні, зростанням багатозадачності й мобільності особистості в сучасному суспільстві, доступністю транспортних засобів для більшості сімей, а також розвіюванням стереотипів про наявність особливостей у водійській поведінці осіб певної статі тощо [17, 998]. Для більшості

учнів автошкіл віком 18–25 років проміжок часу від моменту усвідомлення бажання водити авто до моменту запису в автошколу становить кілька місяців. Для учнів автошкіл старшого віку цей часовий відрізок становить 10, 20 і більше років. Серед мотиваційних і лімітуючих чинників навчання в автошколах є і матеріальні, і психоемоційні, і внутрішні, і зовнішні. Деякі з них одночасно є і в списку мотиваційних, і в переліку обмежуючих для навчання в автошколах: наприклад, воєнний стан в країні для одних осіб є мотивацією опанувати навички водіння транспортних засобів, а для інших – обмежуючим чинником; члени родини для одних є підтримкою в рішенні записатися в автошколу, а для інших – перешкодою на шляху до цього; особисті страхи, пов'язані з водінням авто, одних стримують у намірі записатися на курси водіння транспортних засобів, для інших – є викликом змінювати себе й розвивати свою особистість.

Вважаємо, що результати здійсненого дослідження можуть бути корисними для ефективної організації мережі автошкіл у Волинській області, навчального процесу в них з метою підготовки успішних і кваліфікованих водіїв транспортних засобів, а також для підвищення ефективності функціонування соціальної сфери держави, рівня добробуту та якості життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Prasolenko O., Lobashov O., & Galkin A. The Human Factor in Road Traffic City. *International Journal of Automation, Control and Intelligent Systems*. 2015. 1(3). P. 77–84.
2. Taylor Joanne, Deane Frank P. & Podd John. The Relationship Between Driving Anxiety and Driving Skill: A Review of Human Factors and Anxiety-Performance Theories to Clarify Future Research Needs. *New Zealand Journal of Psychology*. 2008. Vol. 37. No 1. P. 28–37. URL: <https://ro.uow.edu.au/hbspapers/1698>
3. Ветушка Ю. Р. Емоційна характеристика трудової діяльності водія. *Сталий розвиток міст: матеріали XII Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції (23–25 квітня 2019 р.)*. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2019. 146–147.
4. Гайдукевич В. А., Потійчук О. Б. Основи транспортної психології: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2012. 207 с.
5. Головний сервісний центр МВС. URL: <https://hsc.gov.ua/>
6. Гюлев Н. У. Особливості ергономіки та психофізіології в діяльності водія: навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2012. 185 с.
7. Гюлев Н. У., Доля В. К., Жукова А. В., Бабаєв Г. До питання про залежність безпеки дорожнього руху від емоційної напруженості водія. *Наукові нотатки. Міжвузівський збірник*. Вип. 46. Луцьк: ЛНТУ, 2014. С. 121–125.

8. Гюлев Н. У., Доля В. К. Вплив дорожніх заторів на функціональний стан водіїв різних вікових категорій. *Сучасні технології в машинобудуванні та транспорті. Науковий журнал*. Луцьк: Луцький НТУ, 2016. № 3(7). С. 36–41.

9. Гюлев Н. У., Зозулевський В. С., Клименко С. О. Вплив віку водія на динаміку змінювання його стану у дорожньому заторі. *Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст»*. 2016. Ви. 132. С. 104–109.

10. Закон України про дорожній рух. *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 31, ст. 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>

11. Інструкція про порядок приймання іспитів для отримання права керування транспортними засобами та видачі посвідчень водія (із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства внутрішніх справ) від 22 січня 2010 р. за № 74/17369. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/z0074-10#Text>

12. Конспект лекцій з дисципліни «Методи багатомірної статистики в психології» / Розробник: старший викладач кафедри економічної та інформаційної безпеки Тютченко С. М. Дніпро, 2020. 44 с.

13. Крутенко Ю.М. Сучасні підходи до психологічної підготовки водіїв. *Наука і Освіта*. 2010. Вип. 8. С. 23–28.

14. Лобашов О.О., Прасоленко О.В., Бурко Д.Л. Закономірності зміни часу реакції водія у темну пору доби. *Наукові нотатки*. 2019. Вип. 65. С. 142–147.

15. Лопаткіна В., Вишневська Н. Особливості підготовки водія автомобіля з урахуванням його психофізіологічних якостей. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*, August 19, 2022, Tel Aviv, State of Israel. Tel Aviv, 2022. С. 217–220.

16. Осташевський С.А., Старий А.М. Надійність водія та основні фактори, що її визначають. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. № 1. С. 278–284.

17. Павловська Т.С., Коць М.О. Зв'язок рівня тривожності із копінг-стратегіями учнів автошкіл. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Психологія». Київ, 2024. № 4(38). С. 992–2002. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-992-1003](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-992-1003)

18. Павловська Т.С., Коць М.О. Конфліктні емоційні стани учнів автошкіл. *Психогенеза особистості: норма і девіація*: збірник наукових статей і тез. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2024. С. 190–198.

19. Павловська Т.С., Коць М.О. Феномен страху в освоєнні водійських навичок. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень*: зб. наук. праць з матеріалами V Міжнар. наук. конф. (м. Тернопіль, 22 березня, 2024 р.). / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 144–147.

20. Постанова «Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами» від 8 травня 1993 р. за № 340. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-93-%D0%BF#Text>

21. Прасоленко О. В. Емоційне напруження в психологічній діяльності водія. *Цивільна безпека як чинник розвитку виробничої та невиробничої сфер суспільства*: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції (м. Луцьк, 20–21 квітня 2018 р.). Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2018. С. 37–38.
22. Регіональний сервісний центр ГСЦ МВС у Волинській області (філія ГСЦ МВС). URL: <https://vol.hsc.gov.ua/pro-gsc/>
23. Савченко О. С. Вплив психофізіологічних якостей майбутніх водіїв на безпеку дорожнього руху. *Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 51. С. 219–227.
24. Склярів М. В., Святець О. І. Визначення психофізіологічних якостей водія, необхідних для успішного керування автомобільною технікою. *Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України*. Харків, 2018. Вип. 1. С. 85–88.
25. Толмачов І. Підходи до визначення емоційного напруження водіїв. *Проблеми з транспортними потоками і напрямки їх розв'язання*: тези доповідей (м. Львів, 28–30 березня 2019 р.). Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2019. С. 116–117.
26. Хворост М. В., Прасоленко О. В. Вплив факторів дорожнього руху на емоційний стан водія. *Комунальне господарство міст*. 2017. Вип. 137. С. 49–54.
27. Чернишов В. О. Психологічний супровід вивчення правил дорожнього руху курсантами з урахуванням індивідуальних особливостей. *Габітус*. 2020. № 20. С. 171–175.